

ли постояльців. Маєток «Бельшас» став одним із найкращих *auberges*¹ у Квебеку.

За понад століття змінилося озеро Массавіппі, змінився Квебек, змінилася Канада, змінилося майже все. Але одна річ залишилася незмінною.

Барони-розбійники повернулися. Вони знову з'явилися в маєтку «Бельшас», щоб убивати.

Розділ перший

На початку літа гості з'їжджалися до відлюдного будиночка біля озера, покликані до маєтку «Бельшас» однаковими запрошеннями на веленовому папері, написані знайомим закрутистим почерком, що нагадував павутиння. Просунутий крізь поштові щілини, важкий папір із глухим стукотом падав на підлогу імпозантних будинків у Ванкувері й Торонто, а також невеликого цегляного котеджу в Трьох Соснах.

Не поспішаючи, листоноша ніс у своїй сумці таке запрошення крихітним квебекським селом. «Ліпше не перенапружуватися в таку спеку, — казав він собі, зупиняючись, щоб зняти капелюха й витерти спітнілу голову. — Правила профспілки». Але справжньою причиною його млявості було не палюче сонце, а щось більш особисте. Листоноша завжди затримувався в Трьох Соснах. Він неквапливо поблукав багаторічними клумбами троянд, лілій і зухвалих наперстянок. Потім допоміг дітям чатувати на жаб у ставку на зеленій луці. Посидів на теплому кам'яному мурі та поспостерігав за старим селом, поринутим у свої справи. Це зазвичай додавало годин до його робочого дня, і він повертався до терміналу останнім. Через таку забарність із нього кепкували його товариші, і він підозрював, що саме через це його ніколи не підвищували. Він не поспішав протягом двох десятиліть чи

¹ Гостьові будинки (фр.).

навіть більше. Натомість походжав Трьома Соснами, розмовляв із людьми, які вигулювали своїх собак, і часто приєднувався до них, щоб випити лимонаду чи з'їсти *thé glacé*¹ біля бістро. А взимку сидів із філіжанкою *café au lait*² перед тріскучим каміном. Іноді селяни, дізнавшись, що він обідає в бістро, приходили туди, щоб забрати свою пошту. І трохи поспілкуватися. Він приносив новини з інших сіл на своєму шляху так само, як у середньовічні часи мандрівний менестрель приносив звідкись повідомлення про чуму, війну чи повінь. Але всі ті жахи стосувалися інших місць і ніколи не зачіпали цього прекрасного й мирного села. Він завжди тішився тому, що Три Сосни, розташовані серед гір і оточені канадськими лісами, були відрізані від зовнішнього світу. Так і відчувалося. Це було неабиякою розрадою.

Тому він і не квапився. Цього дня він тримав у спітнілій руці пачку конвертів, сподіваючись, що не зіпсує ідеальний, вельми гарний цупкий папір листа, що опинився зверху. Потім його увагу привернув почерк, і він ще більше сповільнив крок. Пропрацювавши листоношею десятки років, він розумів, що доставляє більше, ніж просто листи. Він знав, що за всі роки вздовж свого маршруту він розкидав чимало «бомб». Серед звісток були неймовірно добрі новини: про народження дитини, виграш у лотереї, про багатий спадок від померлої далекої родички. Та будши доброю і чуйною людиною, він чудово усвідомлював, що є носієм і поганих новин. Його серце розривалося, коли він думав про біль, якого іноді завдавав, надто в цьому селі.

¹ Морозиво (фр.).

² Кава з молоком (фр.).

Він відчував, що зараз тримає в руках саме такий лист, як не гірший. Можливо, цієї впевненості йому надавала не так телепатія, як несвідома здатність читати почерк. Не лише слова, а й те, що за ними стоїть. Проста, буденна адреса з трьох рядків на конверті розповіла йому більше, ніж про місце доставки листа. Рука, що підписала конверт, була старою та німічною, — це він бачив. Рука, скалічена не лише віком, а й люттю. Нічого доброго з того, що він тримав у руці, не вийде. І йому раптом захотілося позбутися цього конверта.

Він мав намір зайти до бістро, випити холодного пива та з'їсти бутерброд, потеревенити з власником бістро Олів'є й подивитися, чи не прийшов хтось по свою пошту, бо йому теж було трохи ліньки все розносити. Але раптом він сповнився енергією. Здивовані селяни побачили унікальне для них видовище — листоношу, який поспішав. Він зупинився, розвернувся і швидким кроком попрямував геть від бістро, до іржавої поштової скриньки перед цегляним котеджем із видом на сільську луку. Коли він відчинив дверцята скриньки, ті пронизливо зойкнули. Листоноша не звинувачував їх. Він вкинув листа і швидко зачинив верескливі дверцята. Його здивувало, що ця пошарпана металева скринька не вдавилася й не виблювала той нещасний конверт. Він звик сприймати свої листи за живі істоти, а поштові скриньки за домашніх улюбленців. І тепер із цією конкретною скринькою він вчинив щось жахливе. І з цими людьми також.

Якби Арману Гамашу зав'язали очі, він би все одно точно визначив, де саме опинився. За запахом. За цим поєднанням деревного диму, старих книг і жимолості.

— *Monsieur et Madame Gamache, quel plaisir!*¹

Клементин Дюбуа прошкандибала навколо стійки портъе маєтку «Бельшас». Її шкіра, наче крила, звисала з простягнутих рук і тремтіла так, що, наближаючись, вона була схожа на птаха чи пониклого ангела, і наміри її були цілком зрозумілі. Рейн-Марі Гамаш зустріла її, навіть не сподіваючись обхопити своїми обіймами цю велику жінку. Вони обнялися й поцілувалися в обидві щоки. Обмінявшись обіймами та поцілунками з Гамашем, мадам Дюбуа відступила назад, щоб оглянути пару.

Перед собою вона побачила Рейн-Марі, невисоку, не повну, але й не струнку, із сивуватим волоссям і обличчям жінки середнього віку, що вповні прожила свої роки. Вона дуже мила, хоча й не красуня. Французи називають таких жінок *soignée*². На ній пошита на замовлення темно-синя спідниця міді та свіжа біла блузка. Усе просто, елегантно, класично.

Чоловік — високий, міцної статури. Йому років п'ятдесят п'ять, ще не гладкий, але вже з ознаками життя, у якому є місце хорошим книжкам, вишуканій їжі та неквапливим прогулянкам. Він схожий на професора, хоча Клементин Дюбуа знала, що він ним не був. У нього вже з'явилися залисини; колись темне та хвилясте волосся порідшало на маківці та посивіло над вухами і з боків, де трохи завивалося над коміром. Він чисто поголений, але з ретельно підстриженими вусами. На ньому темно-синій піджак, штани кольору хакі й тонка блакитна сорочка з краваткою. Завжди бездоганний, навіть такого спекотного червневого

¹ Мсьє і мадам Гамаш, дуже приємно! (фр.)

² Доглянуті (фр.).

дня. Але найбільше вражали його очі. Глибокі, теплокарі. Він випромінював спокій — ця риса була для нього так само неодмінною, як для інших чоловіків запах одеколону.

— А у вас втомлений вигляд.

Більшість господарів готелів вигукнула б: «Маєте чарівний вигляд!», «*Mais, voyons!*¹, вони зовсім не змінилися, обое!» або навіть: «Ви ніколи не здавалися такими молодими!» — знаючи, що старі вуха не втомлюються таке чути.

Хоча вуха Гамашів ще не можна було вважати старими, вони дійсно втомлися. Рік видався довгим, і їхні вуха чули більше, ніж їм хотілося б. І, як завжди, подружжя приїхало до маєтку «Бельшас», щоб залишити все це позаду. У той час як увесь світ святкував Новий рік у січні, Гамаші святкували його в розпал літа, коли приїздили до цього благословенного місця, усамітнювалися від світу і починали все наново.

— Ми дійсно трохи втомлися, — зізналася Рейн-Марі, із задоволенням вмощуючись у глибокому м'якому кріслі біля стійки портъе.

— *Bon!*², ми зараз про все подбаємо. Негайно.

Мадам Дюбуа граційно повернулася за стіл відпрацьованим рухом і сіла у своє зручне крісло. Присунувши до себе реєстраційний журнал, вона надягла окуляри.

— Куди ми вас поселимо?

Арман Гамаш опустився в крісло поруч із дружиною, і вони обмінялися поглядами. Гамаші знали, що, перегорнувши назад у цьому самому журналі чимало

¹ Ви лише погляньте! (фр.)

² Гарзд (фр.).

сторінок, вони знайдуть там свої підписи, які з'являються раз на рік, починаючи з червневого дня понад тридцять років тому, коли молодий Арман, заощадивши потрібну суму грошей, привіз сюди Рейн-Марі. На одну ніч. У найменшу кімнату в самому кінці розкішного старого будинку. Без виду ані на гори, ані на озеро, ані на багаторічні сади, що буяли свіжими півоніями та першими трояндами. Він відкладав гроші кілька місяців, прагнучи зробити ту поїздку особливою. Хотів, щоб Рейн-Марі зрозуміла, як він її кохає та як нею дорожить.

І ось вони вперше лежать разом. Крізь зашторене вікно долинають солодкі пахощі лісу, тим'яну та бузку. Але найпрекрасніший аромат — запах її тіла, свіжого й теплого в його сильних обіймах. Тієї ночі він написав їй любовну записку. Він тихенько вкрив її простим білим простирадлом, а потім сів у тісне крісло-гойдалку, не наважуючись гойдатися, щоб не вдаритися об стіну позаду чи не зачепити ногами ліжко попереду й не потривожити Рейн-Марі. Він сидів і спостерігав за її диханням. Потім на фірмовому нотатному папері маєтку «Бельшас» він написав:

Мое кохання не знає...

Як може чоловік стримувати таке...

Мое серце і душа ожили...

Мое кохання до тебе...

Він писав цілу ніч, а наступного ранку Рейн-Марі знайшла записку, приклеєну до дзеркала у ванній:

Я кохаю тебе.

Клементин Дюбуа вже тоді була там, велика, неповоротка й усміхнена. Вона вже тоді була старою, і щороку, замовляючи номер, Гамаш боявся почути незнайомий дзвінкий голос, який скаже: «*Bonjour, Manoir*

Bellechasse. Puis-je vous aider?».¹ Натомість він чув: «Мсьє Гамаш, як приємно! Сподіваюся, ви знову завітаєте до нас?». Як до бабусі в гості. Хоча й до найстаршої з усіх, які він коли-небудь знав.

І хоча Гамаш і Рейн-Марі, безумовно, змінилися, одружившись, народивши двох дітей, маючи вже одного онука (інший був на підході), Клементин Дюбуа, здавалося, зовсім не старіла й не меншала. Як і її пристрасне кохання, «Бельшас». Схоже, вони були єдиним цілим, добрим і відданим, заспокійливим і гостинним. І якимось загадковим чином напрочуд незмінним у світі, який, здавалося, змінювався занадто швидко. До того ж не завжди на краще.

— Що сталося? — запитала Рейн-Марі, помітивши вираз обличчя мадам Дюбуа.

— Мабуть, я старію, — відповіла та, підводячи свої засмучені фіалкові очі.

Гамаш підбадьорливо усміхнувся. За його підрахунками, їй мало бути щонайменше сто двадцять.

— Якщо у вас немає місця, не хвилюйтеся. Ми можемо повернутися через тиждень, — промовив він.

Від їхнього будинку в Монреалі до Східних кантонів Квебеку було дві години автівкою.

— Авжеж є, але я сподівалася на щось краще. Коли ви телефонували, щоб забронювати номер, я мала б приберегти для вас Озерний номер, у якому зупинялися минулого року. Але маєток переповнений. Одна сім'я, Фінні, зайняла п'ять номерів. Вони тут...

Вона раптово зупинилася й опустила очі на реєстраційний журнал так насторожено та незвично, що Гамаші Perezирнулися.

¹ Добрий день, масток «Бельшас». Чим могу допомогти? (фр.)